

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

Κείμενο 1

Η σημασία της λαϊκής παράδοσης

Από διπλωματική εργασία της Γεωργίας Λουτριώτη με θέμα: «Ο λαϊκός πολιτισμός σε συνδυασμό με τη χρήση νέων μέσων ως μέσο επικοινωνίας και προσέγγισης μαθητών με διαφορετική εθνικότητα και πολιτιστικό υπόβαθρο στη σύγχρονη τάξη του Δημοτικού Σχολείου.», Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών, Παιδαγωγικό τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Ρόδος, 2020.

Αν και η έννοια της λαϊκής παράδοσης συνδέεται με το παρελθόν, δεν σημαίνει ότι είναι συνώνυμη της στασιμότητας και της οπισθοδρόμησης. Η παράδοση είναι ένας συνδεδεμένος κρίκος παρόντος και μέλλοντος που θα επιτρέψει την ομαλή μετάβαση από τη μία γενιά στην άλλη. Για τη δόμηση του νέου κρίνεται απαραίτητη η στήριξη σε αυτήν. (Πατσιλίη, 2017). Η παράδοση μπορεί να ειπωθεί ότι είναι η συμπυκνωμένη πείρα από όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Για αυτό οι επιτυχίες αλλά και τα σφάλματα των προγόνων θα βοηθήσουν τους νεότερους να οικοδομήσουν κάτι καινούριο πάνω σε στέρεες και γερές βάσεις.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι συνήθως, όταν γίνεται αναφορά στις παραδόσεις, αναφέρονται παράλληλα και τα ήθη και τα έθιμα. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι είναι λέξεις στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους, καθώς αλληλοσυμπληρώνονται. Τα ήθη είναι αντιλήψεις, καθιερωμένα πρότυπα κοινωνικής συμπεριφοράς σύμφωνα με το άγραφο ηθικό δίκαιο, οι νοοτροπίες και τα συναισθήματα, ενώ τα έθιμα είναι ενέργειες με τις οποίες εκφράζονται τα ήθη. Τα έθιμα έχουν προκύψει από μακροχρόνιες κοινές συνήθειες που έχουν καθιερωθεί και ρυθμίζουν την ομαδική ζωή μιας κοινότητας, ενός λαού. Η γνώση της λαϊκής παράδοσης σημαίνει και γνώση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του τόπου και του λαού. Μόνο αν κάποιος είναι γνώστης των γνωρισμάτων του τόπου του, θα μπορέσει να διατηρήσει την εθνική του ταυτότητα. Η αξία της λαϊκής παράδοσης δεν περιορίζεται σε ένα μόνο πεδίο, αλλά διαπερνά πλήθος τομέων της ανθρώπινης ζωής. Τέτοιοι είναι ο ιστορικός, ο κοινωνικός, ο ψυχολογικός, ο εκπαιδευτικός και ο καλλιτεχνικός (Κονταξή, 2016).

Μέσω της λαϊκής παράδοσης μεταφέρονται και διαχέονται όλες οι γνώσεις των ανθρώπων στις επόμενες γενιές. Αυτές μπορεί να είναι πνευματικές ή επιστημονικές. Όλη η αποκτηθείσα πείρα αιώνων, η οποία αφορά κάθε τομέα της ανθρώπινης ζωής, μεταφέρεται στους απογόνους και βάζει τα θεμέλια του παρόντος τους. Αναμφισβήτητα, σε όλες αυτές τις εμπειρίες δεν περιλαμβάνονται μόνο οι επιτυχίες, αλλά και τα σφάλματα και οι λάθος επιλογές των προγόνων. Η νέα γενιά ως γνώστης αυτών

ενδεχομένως να αποφύγει τα ίδια λάθη και να χτίσει το παρόν της σε πιο στέρεες βάσεις ίσως με τα δικά της λάθη, αλλά τουλάχιστον χωρίς να επαναλάβει αυτά του παρελθόντος (Αναγνωστόπουλος, 1999).

Χωρίς την ύπαρξη της παράδοσης δεν θα μπορούσε να γίνει ομαλά η προαναφερθείσα μετάβαση από την παλιά στη νέα γενιά. Δεν είναι δυνατόν να συνεχιστεί η ομαλή συνέχεια αν δεν υπάρχει γνώση των προηγούμενων, ώστε να βασιστεί σε αυτήν η γνώση των μελλούμενων. Το περιεχόμενο της λαϊκής παράδοσης είναι τεράστιο και, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, διαπερνά όλα τα πεδία της ζωής του ανθρώπου. Πιο συγκεκριμένα, μπορεί να περιλαμβάνει ιστορικά γεγονότα και σημαντικούς ανθρώπους του παρελθόντος, διάφορες τέχνες, ήθη και έθιμα των λαών.

Κείμενο 2

Σεβασμός στην παράδοση αλλά όχι αγιοποίηση

Ο Ρος Ντέιλι είναι Ιρλανδός μουσικός, συνθέτης και δάσκαλος, με εξειδίκευση στην κρητική λύρα και το αφγανικό ραμπάμπ, λάτρης της ελληνικής παράδοσης και μουσικής. Η συνέντευξη που ακολουθεί δημοσιοποιήθηκε στην εφημερίδα των συντακτών στις 10/7/2022 με αφορμή την εμφάνισή του στο Ωδείο Ηρώδου Αττικού στις 11 Ιουλίου 2022 για τη συμπλήρωση 40 χρόνων λειτουργίας του Μουσικού του Εργαστηρίου.

Η παραδοσιακή μουσική αποτελούσε μια παρεξηγημένη έννοια για την Ελλάδα. Το νιώσατε ποτέ αυτό;

Ίσως ο καθένας λέγοντας «παραδοσιακό» εννοεί κάτι διαφορετικό. Για μένα οι παραδόσεις αντιπροσωπεύουν τόσο τη συσσωρευμένη γνώση του παρελθόντος όσο και τη σημερινή δημιουργική προσέγγιση αυτής της γνώσης. Ο συνδυασμός αφήνει τα περιθώρια να αναδυθεί το διαχρονικό στο οποίο εγώ προσωπικά βρίσκω ενδιαφέρον.

Κι εσείς;

Εγώ ο ίδιος δεν είμαι παραδοσιακός μουσικός. Ως συνθέτης αντλώ γνώσεις, εμπνεύσεις και συγκεκριμένα στοιχεία από διάφορες παραδόσεις με τις οποίες έχω ασχοληθεί, αλλά ο ίδιος δεν ανήκω αποκλειστικά σε καμία από αυτές.

Γιατί σήμερα οι νέοι στρέφονται τόσο έντονα προς την παράδοση;

Νομίζω ότι ένα συγκριτικά μικρό ποσοστό των νέων σήμερα ασχολούνται με αυτό που λέμε «παραδοσιακή μουσική». Η μεγάλη πλειοψηφία της νεολαίας ασχολείται με άλλες μουσικές προτιμήσεις. Για μένα αυτό δεν είναι ούτε καλό ούτε κακό.

Τι έχει σημασία λοιπόν;

Αυτό που έχει σημασία για μένα είναι ο τρόπος με τον οποίο θα παρουσιάσουμε την έννοια της παράδοσης στις νέες γενιές. Εάν παρουσιάζουμε τον χώρο της παράδοσης ως έναν χώρο πλούσιο σε γνώσεις και που μας προκαλεί να τον αντιμετωπίσουμε με σεβασμό μεν, με φαντασία και δημιουργικότητα δε, δεν νομίζω ότι χρειάζεται να κάνουμε μια πολύ μεγάλη προσπάθεια να πείσουμε τους νέους ανθρώπους να ασχοληθούν με αυτό.

Ειδάλλως;

Εάν το παρουσιάζουμε ως ένα «ιερό κειμήλιο» του παρελθόντος που πρέπει να παραμείνει ίδιο και अपαράλλαχτο, μάλλον δεν αποτελεί μια ιδιαίτερα ελκυστική πρόταση για νέους ανθρώπους που έχουν πολύ μεγάλη ανάγκη να «ανοίξουν τα φτερά» τους δημιουργικά.

Κείμενο 3

Αστραδενή

Στο μυθιστόρημα της Ευγενία Φακίνου, Αστραδενή (Εκδόσεις Κέδρος 1982) η έφηβη ηρωίδα αφηγείται την εμπειρία της μετά την οριστική εγκατάστασή μαζί με την οικογένειά της από τη Σύμη στην Αθήνα.

Αύριο είναι του Λαζάρου. Τελευταία μέρα στο σχολείο. Θα κλείσουμε για δεκαπέντε μέρες. Δε μου κάνει ούτε ζέστη ούτε κρύο που θα κλείσουμε.

Παρέα για να περπατάω πάνω κάτω στην αυλή του σχολείου δεν έχω. Μόνο ο Γιώργος κι η Κατερίνα μου λένε καμιά κουβέντα. Εγώ όμως, με την Κατερίνα δε θέλω πολλά πολλά...[...] Κι έπειτα θα 'χουμε πολλές δουλειές τη Μεγαλοβδομάδα στο σπίτι μας και δε θα βαρεθώ. Να φτιάξουμε κουλούρια, αβδοκούλες, να βάψουμε αυγά. Άσε, πόσες ώρες θα' μαστε στην εκκλησία. Στη Σύμη, η πιο καλή μας γιορτή είναι το Πάσχα. Έχει η κάθε μέρα το δικό της πρόγραμμα. Ξέρεις τι πρέπει να κάνεις τη Μεγαλοδευτέρα ή τη Μεγάλη Πέμπτη ή το Μεγάλο Σάββατο. Αυτό πολύ μ' αρέσει, δεν ξέρω γιατί... Μίλησα με τη μάνα μου. Αύριο θα πάω να πω τα Λαζαράκια. Θα πάω μόνη μου, αφού δεν ξέρω άλλα παιδιά να πάμε μαζί. Και θα πάω μόνο εδώ μέσα στην πολυκατοικία. Βρήκα και καλαθάκι.

Στη Σύμη βγαίνουμε παρέες παρέες. Έναν τον ντύνουμε με σεντόνι Λάζαρο. Κάνει, δηλαδή, τον Αναστημένο Λάζαρο. Κι εμείς πάμε στα σπίτια, λέμε το τροπάριο και μας δίνουν αυγά, που τα βάζουμε στα καλαθάκια μας. Μας δίνουν και Λαζαράκια. Κάτι ψωμάκια, δηλαδή, με καρύδια και μύγδαλα και σουσάμι και μπαχάρια διάφορα. Κι όπως είμαστε απ' τη νηστεία του σαραντάμερου...μας φαίνονται σπουδαία!...Γι αυτό και σήμερα ζυμώσαμε με τη μάνα μου Λαζαράκια. Για τα παιδάκια που θα 'ρθουν αύριο να μας τα πούνε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο(μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις ως σωστή (Σ) ή λανθασμένη (Λ) καθεμία από τις παρακάτω περιόδους με βάση τα Κείμενα 1 και 2 και να αιτιολογήσεις την απάντησή σου, καταγράφοντας στο απαντητικό φύλλο το κατάλληλο χωρίο του κειμένου.

1. Η έννοια της παράδοσης αποκλείει κάθε στοιχείο εξέλιξης και προόδου. (Κείμενο 1)
2. Η λαϊκή παράδοση συνδέεται αποκλειστικά με το χθες ενός τόπου. (Κείμενο 1)
3. Η παράδοση αφορά και στην κοινωνική συμπεριφορά του ανθρώπου. (Κείμενο 1)
4. Οι νέοι στο σύνολό τους δείχνουν ενδιαφέρον για την παραδοσιακή μουσική. (Κείμενο 2)
5. Η παράδοση, για να είναι ελκυστική, πρέπει να προβάλλεται ως ανεξίτηλη και ως μοναδικό σημείο αναφοράς των επόμενων γενεών. (Κείμενο 2)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Ο επιστημονικός λόγος είναι περιγραφικός, αποδεικτικός, αντικειμενικός, με προτίμηση στη λογική χρήση της γλώσσας και όχι τη συγκινησιακή, με συχνή επίκληση στην υπάρχουσα βιβλιογραφία. Να τεκμηριώσεις τα παραπάνω χαρακτηριστικά του στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Το Κείμενο 1 αναφέρεται στη σημασία της λαϊκής παράδοσης, ενώ στο Κείμενο 2 διατυπώνονται κρίσεις σχετικά με τον τρόπο προσέγγισής της από τους νέους. Να επιβεβαιώσεις σε 60 περίπου λέξεις την παραπάνω παρατήρηση αξιοποιώντας σχετικά νοήματα που διατυπώνονται στα δύο κείμενα.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 10)

Πώς επιδρά στη ψυχολογία της αφηγήτριας η ανάμνηση των εθίμων από την ιδιαίτερη πατρίδα της, τη Σύμη; Να στηρίξεις την απάντησή σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες. Έχουν και για σένα σημασία τα έθιμα της πατρίδας σου ή σε αφήνουν αδιάφορο/η (150-200 λέξεις);

Μονάδες 15